

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.:	22/2018
Klager:	[REDACTED]
Klagers prosessfullmektig:	Advokat Frode Kvernørød
Klagen gjelder:	Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning
Beslutningsdato:	23. november 2020
I behandlingen har deltatt:	Nora Lund Lefdal Marianne Abeler Edvin Værøy Lars Christian Finstad
Konklusjon:	Klagen tas ikke til følge. Salærkravet dekkes i sin helhet.

1. Sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften). Kravet ble fremsatt 24. august 2016.

██████████, heretter kalt klager, er ██████████. Han tjenestegjorde i Libanon i ██████████ kontingenter, først ██████████ sammenhengende fra ██████████ 19██ til ██████████ 19██, og deretter fra ██████████ 19██ til ██████████ 19██.

Klager vokste opp på ██████████. Han har opplyst å ha hatt en god oppvekst, med et godt forhold til familien. Han trivdes på skolen, selv om han ikke presterte godt faglig. Det foreligger ingen medisinske opplysninger fra før tjenesten, og det fremkommer ingen opplysninger om psykiske eller fysiske plager før denne tid. Klager har opplyst om at han siden barndommen antakeligvis har lidd av lese- og skrivevansker, samt konsentrasjonssvikt.

Klager oppgir å ha opplevd en rekke belastende hendelser under tjenesten. Dagen før han kom ned til Libanon, ble en norsk soldat skutt. Klager besøkte ham på sykehuset i Beirut, hvor det han har fortalt at det var full krig og skyting over alt. Klager var videre i ██████████ da byen ble beskyttet av bombekastergranater. En soldat ble skadet, mens klager skal ha funnet den andre død. Klager hadde ikke hadde noen spesielle reaksjoner der og da. Til den oppnevnte sakkyndige forteller han at det er denne hendelsen som har vært verst å tenke på i ettertid, at han har pratet minst mulig om hendelsen, og at han blir stresset når han forteller om den til den oppnevnte sakkyndige. Han har også fortalt om en hendelse med en død jente som hadde lekt med en blindgjenger som han opplevde som tøff, og som han blir stresset av å tenke på i ettertid. Det skal også ha vært mye skyting på sykestua under de første kontingentene. Det skal også ha vært spenning knyttet til å kjøre til flyplassen, hvor de en gang skal ha blitt bombet.

Klager har opplyst at han mener det er summen av belastningene fra tjenesten, fremfor enkelthendelser, som er årsak til hans plager i dag. Han har fortalt at det ble verst i den siste kontingenten, da de samlede belastningene antakelig ble for mye for ham. En gang han skulle ut på minerydding, skal han helt ut av det blå blitt veldig urolig og holdt på å besvime. Han skal ha fått hjertebank og blitt veldig redd. Kort tid etterpå skal han ha ██████████. Han har fortalt at han hele livet etter dette har vært redd for alle situasjoner som har med folk å gjøre, men at det i korte perioder har vært bedre. Dette har ifølge klager gjort ham veldig usosial. Da han kom hjem fra tjenesten gikk det ganske bra den første tiden. Han begynte å jobbe igjen, og han møtte sin kone. Han kan ikke huske å ha opplevd noe de første seks månedene, før han begynte å få angst. Det gikk greit å arbeide, men han skal ha fått problemer og unngått rom med mye folk. Han skal også ha unngått matbutikker, kinoer og lignende steder. Han har fortalt at han har vært mye stresset og urolig opp gjennom årene, og at han har hatt stiv nakke. Han skal også ha vært plaget med svimmelhet, spenninger og et sug i magen. Klager oppgir i tillegg å ha hatt søvnproblemer siden tjenesten.

Klager begynte i 19██ å jobbe i ██████████, hvor han fortsatt jobber. Han oppgir å trives godt. Han jobbet 100 % fram til rundt 2011, da han begynte å få sykemeldinger. Sykemeldingene begynte med en skulderoperasjon. Klager gikk deretter på AAP i flere år. Det har variert hvor mye han jobber. Han arbeider nå 60 % og er 40 % ufør. Dette skal være fordi han blir stiv i nakke og skuldre, og at han blir anspent og får hodepine.

I forbindelse med kravet om kompensasjon har SPK innhentet en spesialisterklæring datert 12. mars 2018 fra psykologspesialist Morten Tvedt. Tvedt konkluderer med at klager tilfredsstillende kriteriene for F 40.10 Agorafobi med panikkklidelse. Den varig medisinske invaliditet er skjønsmessig fastsatt til 16 %. Den medisinske invaliditeten vurderes av Tvedt å kunne årsaksforklares med tjenesten i Libanon. Tvedt konkluderte samtidig med at de psykiske plagene ikke var årsak til klagers ervervsuførhet.

SPK avslo krav på kompensasjon i vedtak 4. mai 2018. SPK fant at årsakssammenheng verken var sannsynliggjort mellom tjenesten og de psykiske plagene (årsaksledd 1), eller mellom de psykiske plagene og den ervervmessige uførheten (årsaksledd 2). SPK pekte på manglende dokumentasjon av psykiske plager, til tross for omfattende kontakt med helsesystemet i

forbindelse med fysiske plager. SPK pekte videre på at klagers uførhet skyldtes fysiske plager. SPK innvilget i samme vedtak billighetserstatning basert på en VMI på 16 % på bakgrunn av Tvedts erklæring.

Advokat Frode Kvernerød påklagde vedtaket om kompensasjon på vegne av klager. I klagen vises til Tvedts konklusjon vedrørende årsaksledd 1. Det vises videre til at klager sto lenge i tjeneste under krevende forhold, og at de problemer han har som er relatert til helsen, kan knyttes til tjenesten. Det anføres også at problemene med den ene skulderen ikke lenger er til stede etter at klager har vært gjennom en operasjon.

SPK har ikke funnet grunnlag for å omgjøre vedtaket, og saken er blitt oversendt Klagenemnda.

Klager og hans advokat deltok via videooverføring under saksbehandlingen i nemnda. Det samme gjorde en representant for SPK.

Nemndsmedlem Trond Jørgensen hadde i forkant av møtet erklært seg inhabil i saken. Varamedlem Edvin Værøy deltok i behandlingen i hans sted.

2. Om nemndas vurdering

Saken gjelder krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner del I og del II.

Rett på kompensasjon etter forskriften forutsetter i henhold til § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som har bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng.

Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningens del I, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010. Dette tolkningsnotatet må sees i lys av et presiserende tolkningsnotat av 7. november 2014, hvor det heter:

«Ved en anvendelse av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, i slike tilfeller kunne gi grunnlag for kompensasjon. Det forutsettes naturligvis at det ikke foreligger holdepunkter for at den psykiske belastningsskaden skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon.

Tolkningsanvisningen rekker derfor ikke lenger enn forutsetningene for den. Hvis det foreligger tidsnære bevis som gir en forsvarlig bevisbedømmelse av årsaken til personellens plager, er man derfor utenfor området for tolkningsanvisningen, og her gjelder de alminnelige krav til bevis.»

Formålet med de lempeligere krav til bevis, er å fange opp de tilfeller som ligger langt tilbake i tid og hvor det ikke lar seg gjøre å fremskaffe tilstrekkelig med bevis som gjør det sannsynlig at skadelidte ble påført en psykisk belastningsskade under tjeneste. Ved anvendelsen av en lempeligere bevisvurdering vil skadelidtes forklaring, sammenholdt med det øvrige bevisbildet, danne grunnlag for vurderingen av om skadelidte er berettiget til en kompensasjon. I den sammenheng vil konsistensen i skadelidtes forklaring over tid ha særlig relevans, samt om skadelidtes forklaring om psykiske plager er avgitt på et tidspunkt forut for innføringen av kompensasjonsordningen. Der det foreligger opplysninger eller andre typer bevis som tilsier at

det er andre og for tjenesten uvedkommende årsaker til skadelidtes psykiske plager, vil disse vektlegges etter alminnelige bevisregler. Hvis det foreligger holdepunkter for at de psykiske plagene skyldes andre forhold enn tjenesten i internasjonal operasjon, vil det tale mot kompensasjon.

At skadelidte selv ikke kobler sine plager til tjenesten, selv om det uomtvistelig foreligger psykiske plager, kan ikke uten videre tolkes dithen at tjenesten ikke er årsak. Det påhviler ikke skadelidte å påvise årsaken til psykiske plager, men en tidlig kobling mellom om plager og tjeneste, vil kunne styrke skadelidtes posisjon.

Foreligger nedtegnelser mv som ligger tett opp mot tjeneste, og som bidrar til å klarlegge skadelidtes tilstand på den tiden, vil de være særlig viktig ved bevisbedømmelsen. Foreligger slike opplysninger, er man utenfor området for tolkningsanvisningen. Tilsvarende gjelder ved vurderingen av nye bevis som sannsynliggjør at skadelidte uansett ville ha fått sine plager eller uansett ville ha falt ut av arbeidslivet.

Når det foreligger uklarhet om hvilke skader og lidelser som har oppstått og det er usikkerhet omkring årsaker til sykdomsutviklingen, må det foretas en avveining av de foreliggende bevis. Ved en slik bevisbedømmelse vil bevisene kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Det vises for så vidt til Rt. 1998 s. 1565 (Lie-dommen) og Rt. 2010 s. 1547 (Ask-dommen). På s 1570 i Lie-dommen fremkommer:

«Det kan være uklarhet om hvilke skader som er oppstått, når de forskjellige symptomer har inntrådt og i det hele om og i tilfelle hvilke deler av en foreliggende helsesvikt som kan tilbakeføres til den aktuelle påkjørsel som skal ha medført nakkesleng. Det foreliggende bevismateriale vil gjerne være sammensatt, og opplysningene kan trekke i forskjellige retninger. Ved en slik bevisbedømmelse er det viktig å ha for øye at bevisene vil kunne ha forskjellig kvalitet og tyngde. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges, og da spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk nettopp for å få klarlagt en tilstand. Dette vil gjelde blant annet nedtegnelser i legejournaler om funn og symptomer pasienten har ved undersøkelsen eller behandlingen. Svakere bevisverdi vil for eksempel opplysninger fra pasient til lege ha hvis opplysningene gjelder pasientens tilstand på et vesentlig tidligere tidspunkt enn tidspunktet for den aktuelle konsultasjonen. Opplysninger fra parter eller vitner med binding til partene som er gitt etter at tvisten er oppstått, og som står i motstrid eller endrer det bildet som mer begivenhetsnære og uavhengige bevis gir, vil det oftest være grunn til å legge mindre vekt på [...]»

Dette er stadfestet i Askdommen, hvor det blant annet heter i premiss (44): *«Den tidsnære dokumentasjonen må tillegges størst betydning»*.

Etter forskriften del II gjelder de alminnelig krav til bevis, jf. forskriften § 4 a, hvor det fremgår at det er de bevisetema og beviskrav etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12 b som gjelder. Det skal derfor foretas en strengere vurdering av bevis under ordningens del II enn det som det er gitt anvisninger på etter del I.

Det skal foretas en fri bevisbedømmelse og det er ingen begrensninger i hvilke bevis som kan fremlegges, men vekten av dem vil naturligvis variere, jf. bl.a. Rt. 1998 s 1546 og Rt. 2010 s 1547. Det er ikke et vilkår at det foreligger tidsnære bevis i form av journaler eller lignende, for at beviskravet etter forskriften § 4 a skal være oppfylt. Spørsmålet blir hva som anses som mest sannsynlig årsak til at skadelidte utviklet en psykisk lidelse.

Statens pensjonskasse har kommet til at det foreligger tidsnære bevis, og at saken derfor ligger utenfor tolkningsanvisningen for 35 G-ordningen. SPK har etter en alminnelig bevisvurdering kommet til at det ikke er sannsynliggjort at det foreligger en psykisk skade med årsak i

tjenesten. Videre har SPK konkludert med at det ikke er sannsynliggjort at det er psykiske plager som er årsak til at klager ikke kan arbeide mer enn 60 %.

Nemnda mener det ikke foreligger tidsnære bevis, noe som tilsier at saken faller innenfor tolkninganvisningen for 35 G-ordningen. Den lempeligere bevisvurderingen kan derfor anvendes i saken. Nemnda er likevel enig i SPKs vurdering av at det ikke er sannsynliggjort årsakssammenheng mellom tjenesten og psykiske plager, eller mellom psykiske plager og klagers uførhet.

Psykologspesialist Morten Tvedt har i sin erklæring konkludert med at klager tilfredsstillende kriteriene for F 40.10 Agorafobi med panikk lidelse. Den varig medisinske invaliditet nytt til denne diagnosen er skjønnsmessig fastsatt til 16 %. Tvedt anser det for mer enn 50 % sannsynlig at klagers agorafobi er utløst av tjenesten i Libanon. Om dette skriver han:

«Vurderingen baserer seg i sin helhet på [redacted] fortelling da det ikke foreligger dokumentasjon på plagene ettersom han ikke har oppsøkt hjelp for disse. Dokumentasjonen er altså svak, men fortellingen fremstår troverdig.»

Konklusjonen fra Tvedt bygger på at klager tjenestegjorde i svært lang tid, under krevende forhold og med mange belastende hendelser. Dette er også forhold som er trukket frem av klagers advokat i klagen. Advokaten har også pekt på at klager ikke fikk relevant opplæring til den tjenesten han ble satt til. Det var forutsatt at han skulle være sambandsmann, men han ble ved ankomst satt til å være sanitetsmann/sjåfør. Gjennom dette arbeidet skal han ha blitt utsatt for svært belastende hendelser. Det vises til fremstillingen av flere av disse hendelsene under punkt 1.

Nemnda er ikke enig med den sakkyndige i synet på årsakssammenheng. SPK peker i sitt vedtak på at det i den foreliggende dokumentasjonen ikke foreligger indikasjoner på at tjenesten har bidratt til klagers agorafobiske plager, til tross for at det foreligger legejournaler tilbake til tjenesten. SPK skriver videre at det er nærliggende å legge til grunn at dersom klager hadde blitt påført psykiske skader som følge av tjenestegjøringen som ble avsluttet i 19[redacted], ville dette gitt seg utslag i symptomer som ville blitt omtalt i sakens dokumentasjon. SPK viser i denne sammenheng til at klager har vært mye i kontakt med lege og sykehus i forbindelse med somatiske plager. Klagenemnda deler dette synet. Selv om klagenemnda anvender en lempeligere bevisvurdering enn SPK, taler mangelen på dokumenterte psykiske plager imot årsakssammenheng. Nemnda mener etter dette at det ikke er sannsynliggjort at klager er påført en psykisk belastningsskade som følge av tjenesten.

Nemnda støtter videre SPKs syn på at klagers ervervsuførhet ikke står i sammenheng med tjenesten. Dette er også i tråd med konklusjonen fra Tvedt. I spesialisterklæringen heter det:

«Slik u.t. vurderer det har belastningsskaden først og fremst hatt konsekvenser for [redacted] livskvalitet etter tjenesten. [...] Når det gjelder funksjon i arbeid så finner ikke u.t. holdepunkter for at lidelsen i vesentlig grad har påvirket denne.»

Nemnda viser også til at det er dokumentert at klager siden 2010 har hatt omfattende somatiske plager som har påvirket hans ervervsuførhet. Det foreligger ingen holdepunkter for at klagers fysiske symptomer i form av stiv nakke er et utslag av psykiske plager. Det er vanskelig å tenke seg at klagers arbeidsevne ville vært en annen dersom de psykiske plagene tenkes bort.

Klagen fører etter dette ikke frem.

Det er i utgangspunktet et krav for retten til erstatning at kravet ikke er foreldet. Forskriften § 11 gir anvisning på de generelle reglene om foreldelse i lov-1979-05-18-18 (foreldelsesloven). Av foreldelsesloven § 9 første ledd første punktum fremgår det at:

«Krav på skadeserstatning eller oppreisning foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige.»

Krav om kompensasjon ble fremsatt 24. august 2016. Nemnda mener det er flere forhold som tyder på at kravet kan være foreldet. Det er allikevel ikke nødvendig å gå nærmere inn på en vurdering av dette, da det ikke er funnet sannsynliggjort at det foreligger årsakssammenheng mellom tjenesten og klagers ervervsmessige uførhet.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr. 32 859,38 inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 13,25 timer. I henhold til forskrift 24. juni 2011 om klagenemnda § 13 dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Kravet dekkes i sin helhet.

3. Konklusjon

Klage over krav om kompensasjon tas ikke til følge.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i anledning klageomgangen med kr. 32 859,38 inkl. mva.

Oslo, _____

Nora Lund Lefdal
Leder for klagenemnda